

Weer naar huis

In de slotparagraaf van deel 10 b (*Het laatste jaar II*) hebben wij, de 'foute' elementen buiten beschouwing latend, een overzicht gegeven van de groepen uit de Nederlandse samenleving die zich bij het einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa niet in hun oorspronkelijke omgeving bevonden, en het heeft zin deze gegevens hier te herhalen.

Het land als geheel dan telde in mei '45 naar schatting ca. driehonderdvijftigduizend onderduikers en meer dan een miljoen geëvacueerden; verder herbergden het noorden en oosten enkele tienduizenden hongervluchtelingen uit het westen en ca. vijftigduizend door de kerken overgebrachte kinderen. Voorts bevonden zich in het oosten en in Duitsland (in dat land op meer dan zeshonderd plaatsen!) bijna negentigduizend mannen en jongens die van de herfst van '44 af bij de *Wehrmacht-razzia's* of bij andere *razzia's* waren gegrepen dan wel zich hadden aangemeld in het kader van de z.g. *Liese-Aktion*. Ook waren er in Duitsland misschien nog ca. tweehonderdvijftigduizend slachtoffers van de 'gewone' arbeidsinzet en wellicht duizend van de bijna drieduizend studenten die daar in mei '43 naar toe waren gebracht; voorts ca. twaalfduizend krijgsgevangenen en bijna twintigduizend Nederlanders die in de *Arbeitserziehungslager*, in diverse concentratiekampen (en hun *Aussenkommandos*) en in tuchthuizen waren bevrijd (de uit het *Frauenkonzentrationslager Ravensbrück* bevrijde vrouwen, onder wie velen die er uit Auschwitz waren heengevoerd, bevonden zich in Zweden); bevrijd waren ook ruim vijftigduizend gedeporteerde Joden: nog geen twaalfhonderd in diverse concentratiekampen en hun *Aussenkommandos*, ca. achttienhonderd niet ver van Leipzig, nl. in Tröbitz, en bijna tweehonderd in Maagdenburg (die laatste twee groepen waren uit het *Austausch-Lager* Bergen-Belsen weggevoerd), ca. vijftienhonderd in Theresienstadt. Dan waren er Nederlandse dwangarbeiders in Noorwegen (ca. tweeduizend) en, ten getale van enkele honderden, in Oost-Europa (de z.g. *SS-Frontarbeiter*, de meesten geen *SS'ers* maar aan de *Waffen-SS* toegevoegde slachtoffers van de arbeidsinzet) en tenslotte waren er, naar schatting, in mei '45 in andere dan de genoemde landen ca. zestigduizend Nederlanders: mannen van de strijdkrachten en van de koopvaardij, vluchtelingen, kleine uit de concentratiekampen vrijgelaten groepen (hoofdzakelijk in Zwitserland) en arbeiders die in België of in Frankrijk waren bevrijd.

Telt men al deze cijfers op, dan komt men tot een totaal aan ontheemden of anderszins afwezigen van ca. éénmiljoennegenhonderdduizend, anders gezegd: meer dan een vijfde van de gehele bevolking.